

اسلام در افریقا

ترجمه ره‌نما

کشور اسلامی مالی

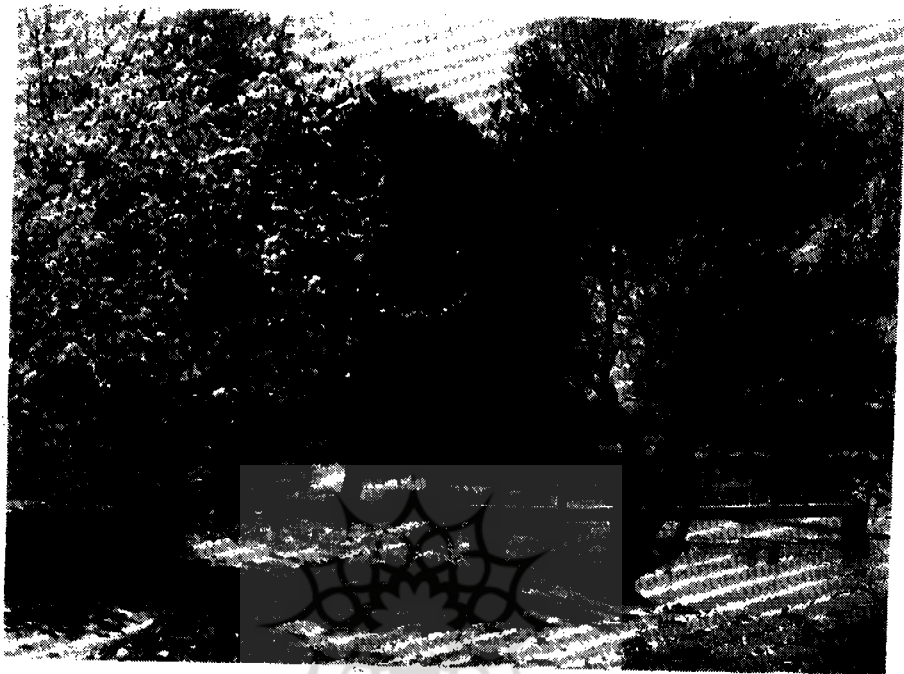
مقدمه امامی

پیشرفت اسلام در آفریقا دارای سه مرحله بوده است. مرحله اول از سال ۱۹ هجری تا سال ۳۲۰ هجری و در این دوره بود که

اسلام پس از ورود به شرق آفریقا تا منتهی‌الیه غربی آن پیشرفت و تا کشور سودان نیز از سمت جنوبی پیشروی نمود. پیشرفت اسلام مخصوصاً در این دوره فقط پیشرفت در خاک نبود بلکه چنان در دل‌های مردم شمال آفریقا رسوخ کرد که در سال ۹۱ هجری شمسی یکی از همین مردم یعنی طارق بن زیاد الجزائری بفرماندهی مسلمانان عرب و بربر، اسپانیا و پرتغال (اندلس) را از کفر و نصرا نیگری و تجاوزات رود نریک نجات داد.

۲ - این مرحله، از زمان مرابطین یعنی قرن پنجم شروع میشود و میدان گسترش هدایت اسلامی در این دوره پیشرفت در مغرب آفریقا و سودان غربی (مالی) بوده است. یحیی ابن ابراهیم رئیس عشیره صن‌هاجه از عشایر معروف بربر بمعیت شیخ عبدالله ابن یاسین این مرحله را شروع کردند و یکی از مراکز اساسی فعالیت آنها کنار نهر سنگال بود و به اتباع خود لقب مرابطین دادند. شیخ عبداللهدر ۴۸۳ هجری شمسی وفات یافت و یوسف ابن تاشفین سردار بزرگ و معروف اسلامی بحکومت رسید و کانون اسلام را در کشور غنا و نواحی دیگر گسترش داد و خدمات بزرگی را بانجام رسانید.

۳ - این مرحله از سال ۱۱۳۰ هجری شمسی شروع میشود و در این دوره مخصوصاً مسلمانان در مقابل خطر نصرانیان مقاومت کردند چون گذشته از مسیحی‌های کاتولیک که قبلاً بکمک دول اروپائی بافریقا رخنه کرده بودند در اوائل قرن ۱۲ هجری، مسیحیان

منظره‌ای از کشور اسلامی مالی در افریقا

پرتستان هم شروع به نفوذ در افریقا نموده و داشتند وضع خطرناکی را ایجاد میکردند که رهبران اسلامی افریقائی بجلوگیری پرداختند و رجالی مانند امام صمد و حاجی عمر بن ادیس و محمدالمهدی و عثمان‌دان‌پدیو نمونه‌هایی از این رهبران میباشند و نیز ابوالعباس محمد المختار التیجانی (متولد سال ۱۱۱۶ هـ ش) موسس گروه بزرگ تیجانی و سیدی محمدابن علی سنوسی فقیه الجزایری و موسس گروه بزرگ سنوسی، از علمای مشهور افریقا هستند که در این مرحله خدمات بزرگی به اسلام و مردم افریقا کردند.

دانشگاه الازهر و دانشگاه معروف اسلامی القرویین (در شهر فاس و مراکش) نیز تاثیر مهمی در پیشرفت و حفظ عقاید اسلامی افریقائیان در مقابل مبلغین غیر اسلامی داشته اند.

نام بعضی از دانشمندان معروف اسلامی افریقا از قرار زیر میباشد :

ابوجعفر احمد بن ابراهیم جزار قیروانی در نیمه دوم قرن چهارم — ابوالحسن علی بن ابی‌الرحال صبیانی تونسی که در همین زمان میزیسته و از دانشمندان هیئت بوده و کتاب (الباری فی احکام النجوم) وی بزبان‌های لاتینی و اسپانیائی ترجمه شده.

ابن تو مرت سنوسی که کتاب وی در توحید معروف است و در اواسط قرن چهارم

میزبسته است.

ابو صلت امیه ابن عبدالعزیز اندلسی که در مهدیه در تونس زندگی میکرده که کتاب (الادویة المفردة) را در طب و کتب دیگری در هیئت و موسیقی و ریاضیات تالیف کرده. این طفیل حکیم معروف اسلامی و مولف کتاب حی ابن یقظان - ابوالحسن علی بن عمر مراکشی در نیمه اول قرن هفتم که در هیئت و جغرافی و ریاضیات کتبی نوشته و کتاب جامع المبادی و الغایات وی بزبان فرانسوی ترجمه شده است، ابو عبدالله محمد بن ابراهیم (استاد ابن خلدون) که در ۷۶۵ هجری شمسی وفات یافت. ابن خلدون مورخ و جامعه‌شناس و عالم غلم هیئت که در ۷۸۵ هجری شمسی وفات یافت .

این بود اشاره مختصری به سابقه اسلام در افریقا و چون کنفرانس عالم اسلامی جلسات خود را در کشور سومالی از کشورهای شرقی افریقا تشکیل داد (۱) و بدین وسیله مسلمین جهان توجه خود را بیش از پیش به این قاره بزرگ و پیراج کره زمین نشان دادند .

لازم است در این مقدمه اشاره کوتاهی هم بوضع فعلی مسلمین این قاره بشود و وجه بهتر که این اشاره از زبان دیگران باشد چون الفضل ما شهدت به الاعداء ولذا مقاله‌ای را که روزنامه «المدینة المنوره» چاپ مدینه منوره (۲) از روزنامه واشنگتن پست، چاپ ایالات متحده ترجمه و نقل کرده است ترجمه و نقل مینمائیم .

راسل وارین‌هاو روزنامه‌نگار آمریکائی راجع به مسلمین افریقا و پیشرفت سریع اسلام در این قاره مقاله‌ای نوشته و میگوید :

پیشرفت اسلام در قاره سیاه، بیش از حد تصور سریع است و عده مسلمین در نیچریه شمالی به هشتاد درصد رسیده است نیچریه ۵۲ میلیون جمعیت دار و دامنه اسلام در کشور ولتای علیا وسعت یافته و نیز در چاد و کنگوو نیچر (نیچر غیر از نیچریه است و عده آن کمتر از کشور نیچریه میباشد) و گامبیا و ساحل عاج و لیبیا نیز پیشرفت نموده. این مقاله که بقلم این روزنامه‌نگار معروف میباشد نشان میدهد که باوجود تبلیغات متنوع و صرف پول‌های گراف مسیحی‌ها، اسلام پیش افتاده است در صورتیکه این تبلیغات وسیع با این پول‌های گراف برای اسلام نشده است.

۱ - این کنفرانس که در ۱۳ دی‌ماه ۱۳۴۳ پایان یافت با نمایندگان بیش از سی کشور اسلامی و ارجمله کشور ایران تشکیل شده و در قطعنامه‌اش که روزنامه الجهاد چاپ اردن آنرا نقل نموده لزوم تاسیس یک بازار مشترک اسلامی گوشزد شد.

۲ - مورخه جمعه ۱۴ شعبان ۱۳۸۴ هجری قمری .

این مقاله تحت این عنوان است « این اسلام که در بدست آوردن آفریقائیان برخاسته پیروز میشود» و میگوید اکنون اسلام برای بدست آوردن مغزها و دلهای آفریقائیان برخاسته و میافزاید که این حقیقت در میدان رقابت مهمی که بین مسیحیت و اسلام بوجود آمده است چهره مینماید و همین حقیقت است که جز در موارد استثنائی، روزنامه هاورادیوها به آن اشاره ای نمیکنند و جالب دقت دونکته زیر است :

نکته اول از هر ۷ نفر آفریقائی که دست از بت پرستی بر میدارند فقط یک نفر مسیحی میشود و ۶ نفر دیگر مسلمان میشوند (۳).

نکته دوم که باعث تشدید رقابت میشود این است که مسیحیت، آن افراد از آفریقائیان را که تازه نصرانی میشوند مبدل به افرادی میسازد که از نظر تفکر و اداب و عادات و رسوم «اروپائی» میشوند و خاصیت شرقی بودن خود را از دست میدهند در صورتیکه اسلام، به آن عده آفریقائینی که مسلمان میشوند تعلیم میدهد که همچنان شرقی بمانند و دنبال قواعد و عادات و رسوم غرب نروند .

باآنکه در قرون اولیه پیدایش اسلام، نفوذ این دین در مراکز افریقا ناچیز بود ولی در قرن اخیر دین محمد ص پیامبر بسرعت و شدت همچون امواج بطرف افریقای سیاه جریان یافته است.

در سال ۱۹۰۳ میلادی (۱۲۸۲ محمدی شمسی) فقط نصف سکنه نیجریه شمالی - که ۱۲ میلیون میشدند - مسلمان بودند ولی اکنون پس از ۶۱ سال، ۸۰ درصد آنان که ۲۹ میلیون هستند مسلمان شده اند و در سالهای اخیر کلیه سکنه بسیاری از دهات و قصبات نیجریه غربی مسلمان شده اند (رویه مرفته اکنون در نیجریه ۳۶ میلیون نفر مسلمان وجود دارد).

در ولتای علیا، امیر و رئیس قبیله موسی، بمعیت هزاران نفر از اهالی مسلمان شده اند و از جنگ دوم جهانی به بعد اسلام در کشورهای لیبیا و ساحل عاج، و کنگو و سنگال و گامبیا و گینه و مالی و سومال و وزنگبار و نیجریه و چاد پیشرفت زیادی کرده است و اکنون نسبت مسلمین در ۱۱ کشور بالا ۸۰ درصد از اهالی آنها میباشد و نسبت مسلمین در کشور موریتانیا نود و هشت درصد است. و در افریقای شرقی نیز وضع بهمین منوال است مثلا در تنگانیکا که در ۲۵ سال قبل عده مسلمین ربع عده اهالی بود اکنون به نصف عده اهالی افزایش یافته است.

۳ - در یک جای مقاله ۶۰ نفر، و در جای دیگر ۶ نفر نوشته است و معلوم نیست در کدام رقم اشتباه شده و گویا اشتباه چاپی و کم و زیاد شدن صفر باشد.

منظره‌ای از نخلستانهای مالی

ناظران میگویند که علل متعددی موجب شده که جذابیت اسلام در آفریقا بیش از جذابیت مسیحیت باشد از جمله اینکه :

فهم اسلام آسان و متضمن «اسرار عقاید» و شکنجه وجدان نمیباشد .
 اسلام با مراسم مردم آفریقا سازگاری دارد و مزاحم مراسم مفید آنان نمیباشد و میگوید حداقل شرط مسلمان اینست که به خدای یگانه و پیامبری محمد بن عبدالله (ص) مومن و معتقد باشد و اعتقادات بالا مضمون شهادتین اسلامی است.

اکنون کلیسایهای مسیحی ادعا می‌کنند که مسیحیان آفریقا ۴۰ میلیون نفرند ولی طبق بررسی‌هایی که کلیسایهای کاتولیکی کرده‌اند حداکثر عده مسیحیان آفریقا ۲۵ میلیون نفر میباشد در صورتیکه میدانیم عده مسلمانان قاره سیاه خیلی بیشتر از ۴۰ میلیون است تازه خود رهبران کلیسایها اعتراف میکنند که بسیاری از آفریقائیانیکه جزء مسیحیان بحساب می‌آیند ظاهرا

مسیحی شده اند چون بدینوسیله میخواستند اندواری مدارس شوند و درس بخوانند و ناچار حاضر شده و غسل تعمید کرده اند (۴) و در واقع کسانی که در آفریقا مسیحی هستند بیش از ده میلیون نیستند که نصف آنان در آفریقای جنوبی هستند .
باید دانست که در نظر بعضی آفریقائیهامسیحیت عقیده ایست بدون جسد که نمیتواند زندگی مردم را تغییر دهد.

(نقل از روزنامه المدینة المنوره)

در شماره گذشته این مجله اشاره ای به مسلمین کشور آفریقائی لیبی شد و اینک راجع به مسلمین کشور آفریقائی مالی اشاره ای میشود و بعون الله در شماره های بعدی راجع به مسلمین سایر کشورهای این قاره مطالبی بنظر خوانندگان گرامی خواهد رسید.

کشور اسلامی مالی

مالی که قبل از استقلال بنام سودان فرانسه نامیده میشد در قسمت غربی آفریقا واقع شده و اکثریت مردم آن مسلمان هستند و رئیس جمهوری آن آقای مودیبو کیتا از مسلمانان دانشمندی است که در اسلامیت دارای اخلاص خاص میباشد و برای کسب استقلال کشور خویش مبارزات بسیاری کرده است.

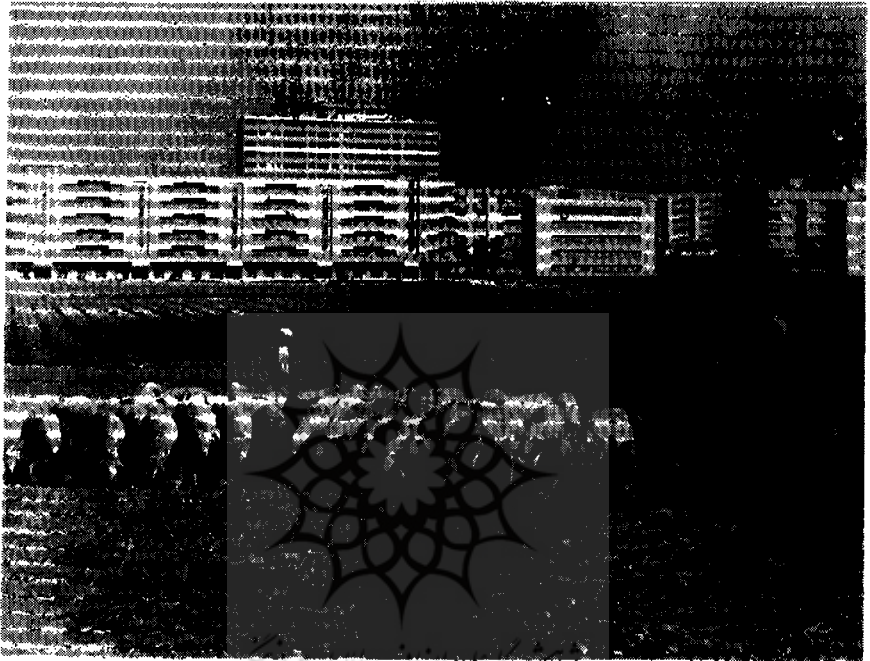
درباره تاریخ اسلام در این کشور مجله (رابطة العالم الاسلامی) مینویسد :

اسلام از سال ۴۲۹ هجری در مالی شروع شده و چون در همین سال بود که تاسینا امیر نواحی شمالی مالی که مرکز وی و جد اوست مسلمان شد و مردم که زمینه برایشان آماده شده بود سرعت وارد مرحله مسلمانی شدند و سپس دین بین اسلام بطرف جنوب کشور مالی گسترش یافت و ویرماند کیتا امیر با شخصیتی بود مسلمان گردید.

قبل از طلوع اسلام مالی تابع دولت آفریقائی و با اهمیت غانا بود ولی پس از طلوع اسلام و در همان قرن پنجم يك کشور وسیع و مستقل تشکیل دادند که مرکز آن شهر نیابی بود و اسلام دین رسمی کشور شد و امرا و رهبران کشور مقید بودند که فرزندان شان «حافظ قرآن» شوند و مساجد کافی در شهرستانها و قراء ساخته شد که کنار هر يك از آنها مدارس بزرگ بوجود آوردند مثلا در شهر کومبی دوازده مرکز علمی بوجود آمد. همانطور که در شهرهای جنه و تومبکتو و مورجا و نیامنا، و سیجود و جاوا مدارس عالی اقامه گردید.

۴ - چون در دوران قبل یکی از آفریقائیها که میخواست درس بخواند شرطش این بود که اول مسیحی شود و در غیر این صورت اجازه باسواد شدن را نداشت .

در سال ۶۹۳ هجری شمسی که امیر این کشور وسیع به مکه مشرف شد هنگام مراجعت عده‌ای از دانشمندان بزرگ اسلامی را با خود بمالی آورد و بدینوسیله به توسعه علوم کشور خود رونق بخشید و دانشگاه بزرگ تو مکتوب وجود آمد و همین دانشگاه بود که عامل ارتباط بین مسلمین مغرب افریقا با مسلمین خاورمیانه گردید .

نموداری زیبا از تمدن و طبیعت در کشور مالی

توسعه علوم اسلامی و سایر رشته‌های علمی موجب شد که در آن کشور زبان عربی معمول شود و حتی چهل درصد لغات زبان آن کشور را تشکیل دهد .
 در سال ۹۷۰ که اسپانیاییها به شهر تمبکتو حمله کردند یکی از سرکردگان آنها هفتاد نفر از علمای اسلامی را از شهر خارج کرد تا از مقاومت اهالی شهر بکاهد و یکی از دانشمندان مزبور الامام احمد باباجیوجو بود که کتبی مانند «دیباج درباره علماء مذهب» را تالیف کرده بود و بعدا مدیر دانشگاه القرویین در مراکش «شهرستان فاس» گردید.
 درباره تاریخ و شئون مختلفه مالی کتبی نوشته شده مانند تاریخ الفتاش تالیف محمود کاتی و تذکرة النسیان تالیف محمد عبدالله والطرائف و القلائد تالیف محمد کوتتی، و این کتب بزبان عربی نوشته شده است.

در سال ۱۱۹۹ در شهر حمدالله مرکز ایالت ماسینا کنفرانسی تشکیل یافت که روسای قبایل بور سامبو وعده دیگری از رهبران مسلمین در آن گرد آمدند تا راجع به دفاع در مقابل هجوم خارجی مذاکره کنند و چون دست اندازیهای دشمن وسعت یافته بود لازم بود مسلمین مالی نیز برای مقاومت آماده تر میشدند این بود که کنفرانس دیگری در سال ۱۲۰۹ در شهر دنجران تشکیل یافت و الامام الحجاج القوتی که تازه از مکه بازگشته بود دست با اقدامات وسیعی زد و کارهای مهمی در جهت های:

۱ - توسعه تبلیغات

اسلامی و بالابردن سطح اصول عقاید مردم.

۲ - جلوگیری از

پیشرفت تبلیغات مسیحیان انجام داد.

بالاخره مسلمانان مالی

در ۱۲۳۳ «نیورو» مرکز کشور «کارتا» را که

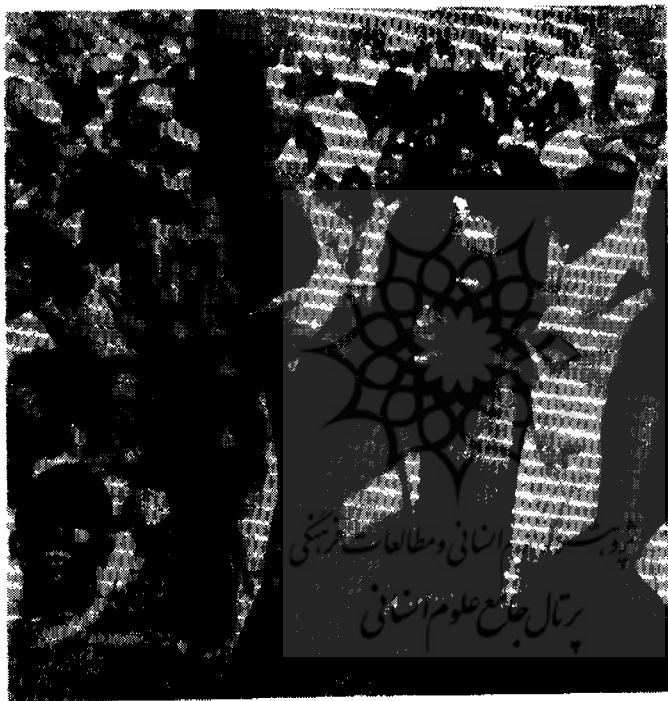
تحت نفوذ فرانسویان بود تصرف کرده و سال بعد قلعه

محکم فرانسویها را که

در شهر مدین ساخته

مسلمانان مالی روز سالگرد استقلال خود را جشن میگیرند .

بودند مورد محاصره قرار دادند و در همه موارد مسلمانان مقاومت جانانه ای بعمل آوردند و حتی ساموری در جنوب آن کشور، برای مدت ۱۸ سال ایستادگی نمود و احمدوسیکو همین وظیفه را در قسمتهای مرکزی و الحاج بونی در مناطق شمالی و سیدی بکای کوتتا در قسمت های شرقی مالی انجام دادند و این مقاومت های بی نظیر و فداکارانه بحدی موثر بود که سلطه کامل دولت فرانسه را بر مالی تا سال ۱۳۰۹ هجری - شمسی (۱۳۹۰ میلادی) به تاخیر انداخت. همین سرسختی و ابراز شخصیت اسلامی و وطنی بود که فرانسه برخلاف سایر مناطق نتوانست در مالی برای تحمیل مسیحیت کوشش کافی کند و نتیجه کوشش او در آن کشور این

بود که در طی تسلط او در این کشور فقط سی هزار آنهم از اهالی غیر مسلمان مالی مسیحی شدند .

اکنون نود و شش درصد از اهالی مالی مسلمان هستند و پریزیدنت مودیوکیتا رئیس جمهوری این کشور از مسلمانان پرهیزگار میباشد، در این کشور مطبوعات اسلامی پر مغز بسیاری منتشر میشود و تعلیم قرآن جنبه عمومی دارد .

در مالی جمعیت‌های اسلامی متعدد و فعالی هست که از جمله آنها جمعیت اتحاد فرهنگی و نیز جمعیت تیجانی در «سیجو» میباشد و مدرسه عالی این جمعیت بریاست سعد عمرتوری میباشد و انستیتوی اسلامی در شهر «باروی» مالی معروف است.

مودیوکیتا در جمادی‌الثانی امسال (پائیز ۴۳) موفق شد به مکه و مدینه بیاید و از شهر ریاض نیز دیدن کند او بادبیرکل «رابطه عالم اسلامی» مذاکره کرد و اعلام نمود که خواهان وحدت مسلمین میباشد وی که قبلاً باملك فيصل پادشاه عربستان سعودی ملاقات و گفتگو کرده بود راجع به توسعه و تعمیر حرم پیغمبر اکرم اسلام و تکمیل حرم کعبه مشرفه سخن گفت و از این اقدام ضروری و مهم قدردانی کرد و راجع بوحدت مسلمین گفت باید به حرکت و کار پردازیم تا به هدف برسیم ما در افریقا برای وحدت افریقا کوشش و کار بسیار و موفقیت های شایانی بدست آورده ایم .

مدیرکل رابطه عالم اسلام از ازادادات رئیس جمهوری مالی تشکر کرد.

(نقل از مجله رابطه العالم الاسلامی)

مالی از طرف شمال با الجزایر و از طرف جنوب با گینه و ساحل عاج و از طرف مشرق با نیجر و از طرف مغرب با سنگال و موریتانیا هم‌مرز میباشد و مساحت آن ۱۹۹۲۸۰۰ کیلومتر مربع است و جمعیت آن در سال ۱۳۳۱ ه.ش. ۴۹۱۷۸۹ نفر بوده و در دی‌ماه ۱۳۴۲ جمعیت آن به ۴۸۵۰۰۰۰ نفر رسیده.

شهرهای آن با ماکو و سیجو و تمبوکتوموتی و چینی و سیکاسو و غیره میباشد.

کشور مالی بسرعت بطرف گسترش صنایع سنگین می‌رود و در عین حال منابع کشاورزی مهم خود از قبیل پنبه را مدرنیزه مینماید مزارع مالی اغلب در اطراف دریاچه نیجر قرار دارد برنج و صمغ و سایر محصولات و بقولات نیز در این کشور بدست می‌آید در جنوب باهاکو معادن غنی طلا وجود دارد و معادن آهن مالی در قسمت علیای نهر ولتا قرار دارد مالی صدف و برنج و حبوبات و پنبه و عاج و صمغ و طلا و غیره صادر میکند.

راههای آهن و شوسه و دریائی مجهزی در مالی ساخته شده و نهرهای بزرگ موجب

یکی از مراکز صنعتی کشور اسلامی مالی

شده که قسمت مهمی از آمدوشدها و حمل و نقل‌های داخلی کشور بوسیله کشتی انجام گیرد
درمالی بیش از سه هزار مسجد وجود دارد و عده مسلمین آن ۴۲۵۶۰۰۰ نفر
میباشد.

